

morale, ki je tipična predvsem za Slovence... Njegov kult matere je nezavedno nadaljevanje Marijinega kulta pri nas... Na koncu življenja je v »Podobah iz sanj« podal poskus največje glorifikacije pasivnosti sploh... Če pobegnemo pred resnico v metafiziko, glorificiramo, pobožanstvimo svojo slabost. Cankar je v erotiki otrok naše bolestne katoliške kulture... (o. c., str. 36). Njegovi spisi so ponazarjanje narodne verske miselnosti, ki vidi v življenju samo pot do smrti... Če je Cankar nazadnje dal svoj pristanek na katolicizem, je to bilo iz strahu pred smrtjo — za neživljenjskost ni drugega izhoda ko metafizika.« (o. c., str. 37).

Navedli in vzporedili smo te štiri sodbe zaenkrat le zaradi informacije, ne da bi se hoteli prerekati z avtorji o njih veljavnosti. Poudarjamo le: Ivan Cankar, a zlasti »Podobe iz sanj« se odklanjajo v imenu »življenjskosti, zdravja, borbenosti, poguma in moškosti,« — vsi ti izrazi so tukaj samo sinonimi za zgolj tostransko, »metafizično« pojmovanje življenja — odklanjajo se tedaj z vidika določenega življenjskega in svetovno-nazorskega gledanja. Toda medtem ko n. pr. Božo Vodušek naravnost priznava, da njegovo gledanje ni ne literarno ne estetsko, marveč le osebno psihološko, in dosledno temu razteza svojo sodbo na vsega Cankarja, pa nasprotno ostali očitno istovetijo »tvorni socializem« in areligioznost z umetnostjo in resnico in govore o »propadu, resignaciji, bolezni in agoniji« le z ozirom na pisateljeva zadnja dela. Ivana Cankarja je tedaj zaradi »Podob iz sanj« zadela enaka usoda kakor Prešerna zaradi njegovega »Krsta pri Savici«, kar je za Slovence značilno. Tempora non mutantur! Vse to namreč jasno priča, da ono zmotno stališče, s kakršnega je nekoč sodil naše slovstvo Mahnič, tudi danes še vedno živi, le da na nasprotni strani, zlasti pri tako imenovanih progresistih in kolektivistih. Hkrati pa imamo v tem zopet nov prepričevalen dokaz, kako zelo se je Ivan Cankar v zadnjih letih odmaknil od izključno tostranskega duha ter se dejansko usmeril k religiji in Cerkvi, na pragu katere je ravno v »Podobah iz sanj« izpovedal svoj: vérujem in zapel svoj veseli, pogumni in odrešitveni Te deum. France Vodnik

Repičeva Tonica je res Meškova, ne Murnova. V svojem poročilu o A. Ovnovi monografiji: Ksaver Meško (DS 1934, str. 534) sem v kritiki bibliografije trdil, da feljton Repičeva Tonica (SN 1897, št. 30—33) ni Meškov ampak Murnov. Feljton je podpisan s psevdonimom Aleksandrov, ki je bil takrat izključno Murnov podpis za pesmi, zato je to precej zanimivo in značilno sliko upravičeno sprejela za Murnovo tudi Silva Trdina, prirediteljica njegovih Izbranih spisov. Prof. A. Oven mi je v zasebnem pismu pojasnil, da je v Meškovi korespondenci (v mariborski študijski knjižnici) ohranjeno Govekarjevo pismo o tem feljtonu, in da je to tudi prav tista novela, o kateri govori Fr. Govekar v LZ 1934, 165. Fr. Govekar mi je v zasebnem razgovoru potrdil, da se tega feljtona in okoliščin še živo spominja, prav tako mi je o tem pisal tudi Ks. Meško sam. Zato je potrebno, da se ta napaka tukaj popravi. Tudi za studij Meškove prve proze in njegovih zvez z naturalizmom je ta spis važen. F. K.